

Osobnost edukanta

OSOBNOST:

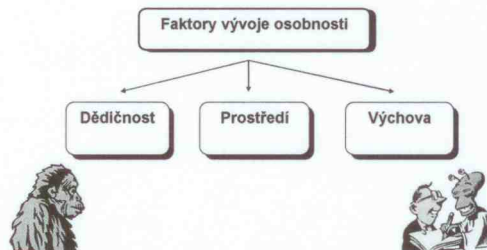
individuální jednota člověka, syntéza dědičného s tím co člověk v průběhu života získává

VLASTNOSTI OSOBNOSTI SPORTOVCE:

jsou vnitřními a všeobecnými podmínkami jeho duševní činnosti a chování. Ukazují jaký sportovec je a jak se pravděpodobně bude chovat v různých situacích.

Faktory vývoje osobnosti

Dědičnost

> **Dědičnost:** faktor vnitřní, endogenní)

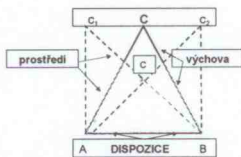
Je tendence organismu předávat znaky z rodičů na potomky.

Dědí se:

Fyzické znaky (výška, stavba těla, barva kůže vlasů, krevní skupina apod., novější i krevní tlak, pocení, způsob dýchání...)

Motorické znaky (dispozice k provádění pohybů, pohybové schopnosti, předpoklady k rozvoji talentu).

- > ABC – optimální výsledek;
- > ABC3 – nerovinné dispozice, disharmonický vývoj
- > ABC1 – "dířlé ulice"
- > ABC2 – "poslušný jedinec"

Dědičnost - TEMPERAMENT

citová vzrušivost, síla psychických jevů, impulsivnost...

> silně dědičně podmíněn, prochází však určitým vývojem. *Projevuje se v prudkosti reakcí, rychlosti postřehu, pohotovosti a rychlosti myšlenkových pochodů.*

- > **Cholerik** (silný, nevyrovnaný, vzrušivý...)
- > **Melancholik** (slabý, a pomalý...)
- > **Sangvinik** (silný a vyrovnaný...)
- > **Flegmatik** (silný, vyrovnaný a pomalý...)

Dědičnost

- **Schopnosti**

dědí se dispozice k rozvoji schopností (intelektových, percepčních, motorických).

> **Talent (nadání)** se projevuje rychlým a snadným zvládnutím vědomostí a dovedností.

- **Charakter** (př. vytrvalost, energie, rozhodnost...)

= souhrn podstatných vlastností osobnosti (není plně zděděný, ale mají určitý dědičný základ).

Je zde těžké odlišit vliv prostředí a výchovy. Charakteru nelze ovšem i plně naučit, jedinec musí sám někam dospět.

Prostředí

souhrn všech vnějších vlivů, životní podmínky + sociální vlivy

Závažnou roli zde hraje **socializace** ("vrůstání do společnosti"). Hlavním mechanismem socializace je komunikace.

Výchova

záměrné, cílevědomé, plánovité působení
(*výchova patří k vnějším vlivům*)

Výchova je v častém rozporu s vlivy prostředí i dědičnosti. Úkolem výchovy je **stimulovat rozvoj vloh, schopností a vlastností osobnosti.**

Důležitou hodnotou pro život je i vytváření pozitivního vztahu k pohybové činnosti.

Faktory vývoje - shrnutí

- Na významnost faktorů je nutno pohlížet realisticky (*vyloučit nereálné přeceňování výchovy*).
- Dochází k prolínání všech faktorů
- Cílem sportovní výchovy je aby výchova působila co nejsilněji a měla rozhodující vliv.

Období vývoje

- časová období, do nichž se kumulují charakteristické znaky tělesného, mentálního, emocionálního, sociálního a pohybového vývoje člověka.

Období mladšího školního věku (6-11 let)

- **Tělesný a pohybový vývoj:** *Osifikace kostí není ještě ukončena* (pozor na silová cvičení). *Rovnoměrně vzrůstá celková výkonnost.* Obliba přirozených činností. Pohyb je pro ně potěšením. **Rychlý rozvoj: rychlosti, obratnosti.** Různou úroveň mají síla a vytrvalost.
- **Sociální a emocionální vývoj:** velký vliv vstupu dítěte do školy. **Důležité období socializace.** Obliba soutěží, druží se do malých skupinek (s utajenou a podivuhodnou symbolikou), kamarádství.

Období mladšího školního věku (6-11 let)

- **Rozumový vývoj:** dítě je psychicky i fyzicky připraveno k osvojování vědomostí i dovedností. Schopnost abstrakce ještě malá. Rozvíjí se paměť i představivost, vývoj myšlení se začíná **stadiem konkrétních operací.** **Vlastnosti osobnosti nejsou plně ustáleny.**
- **Souhrn:** Vývoj dítěte je po všech stránkách rovnoměrný. Děti jsou optimistické, mají zájem o vše konkrétní, jsou snadno ovladatelné, vhodná doba na výchovu od spontánnosti k systematické sportovní přípravě, osvojování morálních norem, hygieny, pravidelnosti, abstraktního myšlení....

Období staršího školního věku (11 - 15 let)

- **Tělesný a pohybový vývoj:** výrazná změna růstu (výška, hmotnost), výrazná činnost žláz s vnitřní sekrecí. Rozvoj pohybových schopností pokračuje, ale je ovlivněn celkovou vývojovou **nerovnoměrností**, která se projevuje především v **obratnosti.**
- **Sociální a emocionální vývoj:** vytvořena nová sociální situace (snaha o odlišení, uzavírání se do sebe, vyhýbání se sociálním kontaktům, možná i zvýšená agresivita). Snaha o stálou změnu. Výrazně se prohlubuje citová sféra.

Období staršího školního věku (11 - 15 let)

- **Rozumový vývoj:** pokračuje k celkové mentální zralosti, roste schopnost porozumět racionálnímu zdůvodňování, rozvoj abstraktního myšlení. Vznik intelektuálních zálib.
- **Souhrn:** Formuje se **vztah ke sportu** jako ke činnosti, která jim může přinést silné uspokojení. Výchovné zásahy pedagoga omezovat na nejnutnější míru. Fixace na sportovní činnost umožňuje **překlenout toto rozporuplné stádium**.

Adolescence (15 – 18, 20 let)

- **Tělesný a pohybový vývoj:** Dosažení plného rozvoje výkonnosti srdce, plic, zesílení kostí a šlach, přírůstek svalstva. Rozvoj všech pohybových schopností, zvláště rychlosti a obratnosti, později síly a postupně i vytrvalosti.
- **Sociální a emocionální vývoj:** Potíže spíše v psychice (ani dítě ani dospělý). Touhu po prosazení se je možno využít i ve sportu. Smysl pro pravdu, svobodu, čest, právo a spravedlnost bývá vyhraněně nekompromisní.

Adolescence (15 – 18, 20 let)

- **Rozumový vývoj:** Plný rozvoj abstraktního myšlení, logického uvažování, analýzy a syntézy, chápání pojmů.
- **Souhrn:** Obtíže především s chlapci... **Nepůsobí formální autorita**, imponuje vzdělaná, společensky a kulturně činná. Nutný je pedagogický takt s přiměřenou tolerancí. Období začátku vrcholných sportovních výkonů.

Období dospělosti – preakné (20 – 30 let)

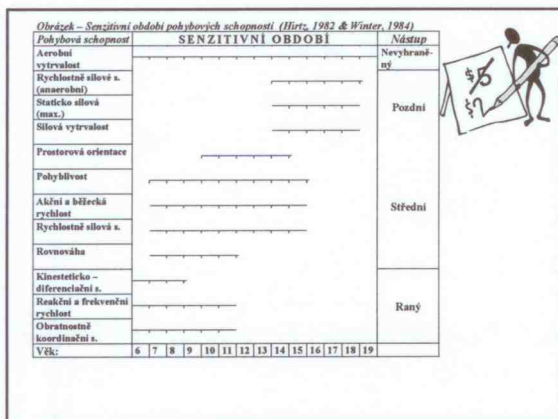
- **Tělesný a pohybový vývoj:** Období ukončení tělesného rozvoje. Růst pokračuje jen výjimečně, zvyšuje se hmotnost, přibývá objemu svalstva, ale i tuku. Desetiletí síly, energie, svěžesti. Dosahování vrcholných výkonů.
- **Sociální a emocionální vývoj:** Na začátku období stále ještě častá sociální závislost (ke konci období již nezávislost). V citové oblasti přechod od lehkomyšlnosti k uvážlivějšímu a opatrnějšímu chování. Vliv zkušenosti.

Období dospělosti – preakné (20 – 30 let)

- **Rozumový vývoj:** Vývoj předpokladů k intelektuální činnosti ukončen. Změny především ve větším propojení s realitou života.
- **Souhrn:** Ovlivňování dospělých sportovců je již omezenější. Vývoj osobnosti ukončen - stabilizovaná osobnost. Nutno přihlížet k názorům a zkušenostem sportovců.

SENZITIVNÍ OBDOBÍ

- **chápeme jako časové úseky, ve kterých registrujeme zvýšenou vnímavost subjektu vůči podmětům z vnějšího prostředí**
- Obecné stanovení senzitivních období pro rozvoj dílčích motorických schopností je obtížné (rozdílný průběh a tempo ontogenetických změn, rozdílné genetické vlohy i odlišnost působení vnějšího prostředí). Existují jedinci **akcelerovaní, normativní i retardovaní**.
- Stanovení senzitivních období (obrázek) **považujeme za orientační a pravděpodobnostní**.

Úkol na příští seminář

- Co je to osobnost?
- Faktory vývoje, které znáte?
- Charakteristiky jednotlivých věkových období!
- Senzitivní období!
- **Připravte si tři příklady typické silnou genetické závislosti a tři příklady kde se mohou výrazně podílet i vnější faktory vývoje!**

